

СЕКЦІЯ 6. ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я — НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОГО МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ

Великодна Є.М., к.філос.н., заступник декана факультету менеджменту та освітніх інновацій, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради

СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ РИЗИКУ ЗДОРОВ'Ю У МЕДІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. У статті розглянуто соціальні фактори ризику для здоров'я медійно-інформаційного характеру та їх вплив на загальний стан людини у контексті інформаційного суспільства.

Ключові слова: здоров'я, соціальне здоров'я, здоровий спосіб життя.

Розвиток людського потенціалу, що виступає необхідною умовою прогресу сучасного суспільства, орієнтується у першу чергу на забезпечення можливостей задоволення усього комплексу потреб і інтересів людей. Високий рівень і якість життя, гарантовані якісна освіта і зайнятість, правова й особиста безпека, соціальна захищеність виступають значимими умовами нарощування людського капіталу й одночасно соціальними детермінантами забезпечення здоров'я людини. Це й зрозуміло, оскільки найважливішим фактором, що детермінує потенціал розвитку людини та суспільства, є здоров'я населення. Збереження та зміцнення індивідуального та, отже, суспільного здоров'я здатні внести найбільший вклад у забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни.

Соціальність проблематики здоров'я проявляється у тому, що його критерії, у тому числі й на індивідуальному рівні, встановлюються, виходячи з норм, цінностей конкретного суспільства, залежать від рівня його соціально-економічного та соціокультурного розвитку. Суб'єктами управління відносно здоров'я виступають соціальні утвори: конкретні індивіди із засвоєними у процесі соціалізації соціальними властивостями і якостями, соціальні групи, соціальні інститути, у тому числі й освіта. Стан здоров'я як окремого індивіда, так і нації в цілому детермінується дією соціальних процесів і явищ, залежить від ефективності функціонування соціальних інститутів, піддаючись впливу факторів ризику, що мають соціальний характер. Причому внесок соціальних факторів ризику в погіршення здоров'я населення величезний і визначається фахівцями на рівні 50% [2]. Звідси зрозуміло, що аналіз стану здоров'я особистості у медійно-інформаційному освітньому просторі повинен включати в якості одного із провідних компонентів саме вивчення процесів інформатизації як соціальних факторів ризику погіршення здоров'я, орієнтуючись на їх систематичне виявлення, оцінку й попередження,

установлення основних чинників процесу формування факторів ризику медійного характеру. Становлення медійно-інформаційного освітнього простору також доцільно розглядати як соціальний процес, який пов'язаний з формуванням ризиків для здоров'я людини.

Оскільки мова йде про конкретні соціальні феномени, ризик доцільно трактувати як об'єктивний і пізнаваний факт і пов'язувати з категоріями «імовірність», «небезпека», «шкода». У руслі даного підходу лежить така дефініція ризику, як «продукт імовірності виникнення небезпеки й серйозності (масштабу) її наслідків» [3, р.380]. Фактори ризику слід розуміти як умови, що збільшують імовірність або реальність настання несприятливої події (у нашому випадку – загроза здоров'я).

Соціальними факторами ризику для здоров'я медійно-інформаційного характеру слід уважати всі умови, породжувані діяльністю людей в інформаційному просторі, які підвищувальні ймовірність настання певної негативної події з погляду здоров'я особистості. Соціально-інформаційні фактори ризику здоров'ю можуть проявлятися на різних рівнях. На мікрорівні факторами ризику будуть виступати поведінкові особливості індивіда, обумовлені його інтегрованістю в інформаційні процеси (інтеріоризовані у процесі соціалізації цінності й норми, засвоєні соціальні ролі та ін.), на інституційному рівні – специфіка функціонування мас-медійних інститутів, їх існуючі явні й латентні дисфункції, на загально соціальному рівні – наявні форми комунікацій, управління та поширення інформації тощо. Якись із даних факторів прямо визначають імовірність настання небажаної події (прямі фактори ризику), якись – впливають на виникнення негативних наслідків опосередковано, виступаючи умовами формування факторів ризику.

Контекстуалізація соціальних факторів ризику, які пов'язані з формуванням медійно-інформаційного освітнього простору, виступає найважливішим методом розуміння особливостей їх впливу на здоров'я людини й орієнтує на усвідомлення умов, що детермінують існування, інтенсифікацію або, навпаки, зникнення вказаних факторів ризику, безпосередньо пов'язаних зі станом здоров'я людини, дозволяючи виробити ефективні інструменти керування ними, сформувані діючі стратегії підвищення якості індивідуального й суспільного здоров'я в культурно-освітній сфері.

Освіта має пряме відношення до зростання чи зменшення соціальних ризиків для здоров'я в інформаційному суспільстві. Низький рівень освіти, що визначає низький рівень поінформованості, гігієнічної й валеологічної грамотності, культури здоров'я індивіда, підвищує ризик реалізації ним безвідповідальної стосовно власного здоров'я поведінки, а загалом – образу життя. Як підкреслює дослідниця Н.Лебедева-Несевря, «низький рівень освіти також збільшує ймовірність прихильності шкідливим звичкам, обумовлює менший рівень поінформованості про проблеми здоров'я й здоровий спосіб життя, детермінує схильність до безвідповідальної поведінки, виступаючи умовою виникнення факторів ризику погіршення здоров'я, або фактором

ризиком «другого порядку» [2, с.38].

Основні проблеми здоров'я особистості у сучасному суспільстві носять соціокультурний характер. Негативна поведінка відносно власного здоров'я, що проявляється у шкідливих звичках чи деструктивній стосовно власного здоров'я поведінці, є наслідок засвоєних у процесі соціалізації соціальних норм, цінностей, світоглядних установок, які сьогодні вирішальною мірою визначаються змістом медійно-інформаційного простору. Відсутність у ціннісному ядрі культури суспільства й відповідно в освітньому процесі здоров'я як базової цінності, виродження її в економічну категорію, набуття інструментального характеру, переломлюючись на рівні індивіда, визначають реалізацію ним негативної самозберігаючої поведінки. Відсутність у медійно-інформаційному просторі артикульованої суспільної думки про необхідність відмови від шкідливих звичок, поширеність моди на шкідливі для здоров'я патерни поведінки, лояльність спільноти стосовно них, формальний підхід до пропаганди здоров'язберігаючої життєдіяльності в царині віртуальних комунікацій багато в чому визначають рівень загроз для здоров'я особистості.

Таким чином, прямі соціальні фактори ризику здоров'ю у медійно-інформаційному освітньому просторі визначаються дією багатьох взаємозалежних соціокультурних процесів і явищ. Першочергові на сьогодні завдання збереження й підвищення якості суспільного та індивідуального здоров'я, збільшення тривалості життя, тобто розвитку людського потенціалу, вимагають вироблення ефективних методів дослідження й попередження вказаних ризиків.

Список використаних джерел

1. Лебедева-Несевря Н. А. Соціальні фактори ризику здоров'ю як об'єкт управління / Н.А. Лебедева-Несевря // Вісник Пермського університету. Серія: Біологія. – 2010. – № 3. – С. 36-41.
2. Лісичин Ю. П. Суспільне здоров'я та охорона здоров'я// Ю.П. Лісичин. – М.: ГЭОТАР-Медіа, 2009. – 381 с.
3. Bradbury J. The Policy Implications of Different Concepts of Risk / J. Bradbury // Science, Technology & Human Values. – 1984. – Vol. 14. – №4. P. 380-387.

Гандовська Л.В., завідувач науково-просвітницького центру,
Шпильова А.П., провідний інженер,
Державний дендрологічний парк «Олександрія»
НАН України

НАВЧАЛЬНО-ПРОСВІТНЄ ТА ОЗДОРОВЧЕ ЗНАЧЕННЯ ЕКСКУРСІЙ-ПРОГУЛЯНОК ДЕНДРОПАРКОМ «ОЛЕКСАНДРІЯ»

Анотація. У статті розглянуто вплив екскурсій-прогулянок дендрологічним парком «Олександрія» на оздоровче і екологічне виховання